

5. Corvisart J.-N. An essay on the organic diseases and lesions of the heart and great vessels. Translated by J. Gates. Boston : Bradford and Read; 1812. 344 p.
6. Dally J. F. Life and Times of Jean-Nicolas Corvisart (1755–1821). *Proceedings of the Royal Society of Medicine*. № 35. 1941. P. 239–246.
7. Dormandy T. Moments of truth: four creators of modern medicine. London : Wiley; 2003. 563 p.
8. Dupont M. Jean-Nicolas Corvisart. *Dictionnaire historique des médecins dans et hors de la médecine*. Paris : Larousse-Bordas. 1999. P. 158.
9. Fleming P. R. A short history of cardiology. Amsterdam : Rodopi. 1997. 240 p.
10. Gorny P. Histoire illustrée de la cardiologie. Paris : Roger Dacosta; 1985. 462 p.
11. Huard P. Sciences, Médecine, Pharmacie de la Révolution à l'Empire (1789–1815). Paris : Roger Dacosta. 1970. 379 p.
12. Huguet F. Les Professeurs de la Faculté de Médecine de Paris. *Dictionnaire biographique 1794–1939*. Paris : CNRS; 1991. P. 120–121.
13. Hurst J. W., Conti C. R., Fye W. B. Profiles in Cardiology. *The Foundation for Advances in Medicine and Science*. 2003. P. 68.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-517-4-5>

THE MUNICH CRISIS IN CZECH AND UKRAINIAN HISTORIOGRAPHY

МЮНХЕНСЬКА КРИЗА В ЧЕСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

Katrun T. I.

*Member of the Czech Association
of Ukrainianists and the Association
of Historians of the Czech Republic,
Student of the 3rd year
of the History Faculty
Ternopil National Pedagogical
University
Ternopil, Ukraine,
Participant of Lifelong Education
Masaryk University
Brno, Czech Republic*

Катрун Т. І.

*Член Чеської асоціації українців
та асоціації істориків
Чеської Республіки,
студент III курсу історичного
факультету
Тернопільський національний
педагогічний університет
Тернопіль, Україна,
учасник освіти впродовж життя
Університет Масарика
Брно, Чеська Республіка*

На сьогодні, в умовах світового воєнного напруження та дипломатичної кризи, виникають питання, як потрібно діяти світу в політичному контексті, щоб запобігти поширенню агресії та диктатури. Звичайно, варто звернутися до історичної науки. Передусім – подій 1938 року. До рішень, які згодом назвуть «політикою умиротворення». Загально, суспільні настрої після Першої світової війни змусили політиків, насамперед, Франції та Великої Британії, вести курс на спокій та баланс сил у Європі. Цілю було – не допустити війни. Основу цієї стратегії склала думка, якщо диктаторам дати те, чого вони хочуть, все буде добре. Таким чином вже з 1935 року почалася криза озвученої дипломатичної стратегії. Німеччина, порушуючи баланс сил, почала нарощувати сильнішу армію та зробила аншлюз Австрії. Ці події привели до 1938 року, коли Адольф Гітлер заявив на права регіону Судетів(Чехословаччина). 30 вересня 1938 року в Мюнхені був підписаний договір між Великою Британією, Францією, Італією та Німеччиною. Договір передбачав передачу Німеччині частину територій Чехословаччини, а саме Судетський регіон. Та не тільки це було вирішено віддати. Чехословаччина мала поступитися територіями Польщі та Угорщині. Сама подія спричинила світову кризу, яка згодом приведе до Другої світової війни. Курс та політика, яку просуvalи діячі Франції, а передусім Великої Британії, зазнали повного краху. Згодом історики розпочнуть важливі дослідження щодо Мюнхенського договору. У такий спосіб роблячи внесок в історіографію, до цих напрацювань можемо звернутися зараз.

Основна мета дослідження – висвітлити сучасні напрацювання істориків в чеській та українській історіографії, які заторкують тематику Мюнхенського договору.

Чеська історіографія. Загальноприйнятий термін, який вживається в чеській історіографії щодо подій 1938 року є – «*mnichovská zrada* або *mnichovský diktát*» [1]. Вперше його сформулював Президент Чехословаччини Е. Бенеш після конференції. В сучасному часі у, фактично, кожній книгарні Чеської Республіки можна знайти книгу про Мюнхенську угоду. Історіографічних, наукових, науково-публіцистичних та історичних праць щодо вказаної проблеми в Чехії є доволі багато. Та все ж, варто розглянути деякі основні доробки в чеській історіографії. Передусім, вони заторкують саме контекст причин, наслідків та значення Мюнхенської угоди 1938 року. Чеські історики розглядали дану проблематику з різних точок зору, найпоширеніша – описати подію такою, якою вона була – зрадою, диктатом і т.д. Деякі праці зосереджені на постаті Невіла Чемберлена як головного ідеолога політики «умиротворення агресора». Багато знакових напрацювань знаходимо в чеському науковому журналі «*Český časopis historický*» [2].

Серед нових досліджень можна відмітити спільну монографію «*Tragédie mnichovské dohody. Skutečná fakta a odhalené mýty*» (Трагедія Мюнхенської угоди. Реальні факти та міфи розвінчані) [3]. Праця сучасних чеських істориків насамперед націлена на об'єктивну оцінку Мюнхенської угоди, опираючись на факти. Якщо говорити про серйозну цілісну наукову роботу, то однією з доволі вичерпних можна вважати монографію «*Mnichovská dohoda 1938*» (Мюнхенський договір 1938) [4]. У ній чеський історик здійснив значне історико-наукове дослідження. Аналізуючи передумови, політичне становище та зовнішню політику країн Європи, становище Чехословаччини, власе, саму конференцію, її підсумок та наслідки, автор пропонує всебічний розгляд проблеми. Зауважимо, що історик не надто часто вживає термін «*мюнхенська зрада*», що є звичним для чеської історіографії, окрім цього називає подію доволі чітко, наприклад «*мюнхенський договір або Чехословацька криза*».

Підсумовуючи огляд напрацювань чеської історіографії проблеми Мюнхенської угоди, можна відзначити важливість деяких наукових журналів. Наприклад – *Slovanský přehled ma Moderní dějiny* [5;6]. У цих виданнях зберігаються важливі дослідження: наукові тези та статті чеських та іноземних науковців, зокрема з вказаної теми.

Українська історіографія. Щодо української історіографії, основний напрям напрацювань лежить саме в наукових статтях. Українська історіографія використовує загальноприйняті терміни щодо подій 1938 року – «*мюнхенська криза*», «*мюнхенська зрада*» та «*мюнхенський договір*». Українські історики, збагачуючи історіографію означеної теми здебільшого ставили за мету висвітлити сам факт кризи та зради Західних союзників щодо Чехословаччини. Також актуальним залишається розгляд наслідків конференції в історичному контексті. В ході дослідження сучасна історіографія України має допустиму базу з тематики, але потребує цілісних ґрунтовніших досліджень.

У вітчизняному доробку можна відзначити такі праці – О. Сірук «*Змістовні особливості Мюнхенської змови провідних Європейських держав та її наслідків*». У статті досліджено події довоєнної політичної кризи, пов'язані з Мюнхенською конференцією 1938 року. Розкрито історичні передумови її проведення, основні змістові положення Мюнхенської угоди та міжнародні наслідки її підписання. Наголошено на основних чинниках, що призвели до розпаду Чехословаччини. Особливу увагу приділено зрадницькій дипломатичній діяльності Великої Британії та Франції. Вказано на прямі порушення ними норм міжнародного права та турботу виключно про свої інтереси. Прослідковано зв'язок Мюнхенської конференції з Другою світовою війною [7]. Виокремимо працю В. Павленка «*Мюнхенська криза і крах*

Версальської системи напередодні другої світової війни». У статті досліджується процес розвитку кризових явищ Версальської системи напередодні Другої світової війни. Особлива увага надається тому, як і за яких обставин йшла підготовка та підписання Мюнхенської угоди [8]. Ще одним цікавим напрацюванням є праця Ткачук Т., *«Мюнхенська угода 1938 року: підходи британського політикуму і дипломатії»*. Стаття присвячена аналізу основних підходів до розгляду однієї з ключових подій у міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни – Мюнхенської угоди 1938 року. Зокрема, звертається увага на усталені стереотипи щодо британської політики умиростворення...Тому у статті зосереджено увагу на всіх обставинах, які зумовили підписання Мюнхенської угоди, проаналізовано позиції як держав-підписантів договору, так і країн, які здійснювали непрямий вплив на вирішення чехословацької проблеми[9].

Висновки. У зазначеному дослідженні проаналізовано наповнення чеської та української історіографії працями з теми Мюнхенського договору 1938 року. В ході аналізу було виявлено, що чеська історіографія наповнена достатньою базою наукових праць, монографій, історичних книг та науково-популярних робіт. Українська історіографія має меншу базу, здебільшого, це наукові статті українських вчених. Чеська та українська історіографія з вказаної теми перегукуються. Зокрема, як чеські науковці, так і українські, в працях досліджують причини, перебіг, наслідки та значення конференції. Чеська та українська історіографія більше зосереджені на тому, щоб висвітлити цю подію як зраду. Та все ж зустрічаються доробки учених, котрі аналізують підходи британського політикуму та французького, причин такої позиції.

На завершення варто відзначити ще одну працю польського історика Пйотра М. Маєвського, яка в загальному збагачує світову історіографію і є важливою роботою з теми Мюнхенської угоди, – *«Коли спалахне війна? 1938. Аналіз кризи»*, описує детально буквально кожний день 1938 року та подій, що відбувалися в Чехословаччині, Німеччині та Великій Британії. Дослідження, безперечно, є важливим та доволі вичерпним джерелом загалом.

Література:

1. Beneš E. Paměti. Od Mnichova k nové válce a k novému vítězství. Praha : Orbis, 1948. 518 с.
2. Český časopis historický. *Historický ústav AV ČR*, v. v. i. URL: <https://www.hiu.cas.cz/periodika/cesky-casopis-historicky> (date of access: 16.12.2024).

3. Čapka F., Lunerová J. *Tragédie mnichovské dohody. Skutečná fakta a odhalené mýty*. Brno : Computer Press, 2011. 152 с.
4. Čelovský B. *Mnichovská dohoda 1938*. V Šenově u Ostravy : Tilia, 1999. 470 с.
5. Slovanský přehled. *Historický ústav AV ČR, v. v. i.* URL: <https://www.hiu.cas.cz/periodika/slovansky-prehled> (date of access: 16.12.2024).
6. Moderní dějiny. *Slovanský přehled. Historický ústav AV ČR, v. v. i.* URL: <https://www.hiu.cas.cz/periodika/slovansky-prehled> (date of access: 16.12.2024). URL: <https://www.hiu.cas.cz/periodika/moderni-dejiny> (date of access: 16.12.2024).
7. Сірук О. Змістові особливості мюнхенської змови провідних європейських держав та її наслідків. *Збірник студентських наукових праць*. Рівне : РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука. 2014. Т. 1, № 1.
8. Павленко В. Мюнхенська криза і крах версальської системи напередодні другої світової війни. *Проблеми всесвітньої історії*. 2019. Т. 1, № 7.
9. Ткачук Т. Мюнхенська угода 1938 року: підходи британського політикуму і дипломатії. *Європейські історичні студії*. 2018. Т. 10. С. 253–274.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-517-4-6>

**EEC/EU REGIONAL POLICY AND REGIONAL DEVELOPMENT
PROGRAMS IN THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN
AND NORTHERN IRELAND (1970S – 1990S)**

**РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА ЄЕС/ЄС ТА ПРОГРАМИ РОЗВИТКУ
РЕГІОНІВ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ ВЕЛИКОЇ
БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ (70-ТІ – 90-ТІ РР. ХХ СТ.)**

Yampolska L. M.

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Acting Head of the Department
of World History
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Kharkiv, Ukraine*

Ямпольська Л. М.

*кандидат історичних наук, доцент,
в.о. завідувача кафедри всесвітньої
історії
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*